MUHAMMED BİN SÂBİT EL-HOCENDÎ

Mâverâünnehr illerinden Hocendî'de yetişen fıkıh âlimlerinden. İsmi, Muhammed bin Sabit bin Hasen (veya Hüseyn) bin Ali'dir. Künyesi Ebû Bekr'dir. Seyhun nehrine yakın büyük bir şehir olan Hocend'de doğdu. Bu şehire nisbetle kendisine "Hocendî" denilmektedir. Sonra İsfehân'a yerleşti. Hadîs, fıkıh ve usûl ilimlerinde büyük bir âlimdir. Va'z ve nasihatleri ile meşhûr olduğu için "Vâ'iz" ünvanı ile anılırdı. 483 (m. 1090) senesi Zilka'de ayında vefât etti.

Hadîs ilmini, babası Ebû Muhammed Sabit bin Hasen'den, Ebü'l-Hasen Ali bin Ahmed el-İsterâbâdî'den, Abdussamed bin Nasr el-Âsımî'den, Ebû Sehl Ahmed bin Ali el-Ebyurdî'den aldı. Kendisinden de; Ebü'l-Kâsım İsmâil bin Muhammed bin Fadl et-Talhî, Ebû Mensûr Muhammed bin Ahmed bin Abdülmünîm bin Fâzşâh, Ahmed bin Fadl el-Mümeyyiz ve daha başka âlimler hadîs-i şerîf dinleyip rivâyet ettiler.

Fıkıh ilminde büyük bir âlimdir. Bu ilimdeki hocası Ebû Sehl Ahmed bin Ali el-Ebyurdî'dir. Fıkıhda, zamanındaki Şafiî âlimlerinin en büyüğü oldu. Herkese ders verirdi. Ebü'l-Abbâs bin er-Rutâbî ve Ebû Ali Hasen bin Süleymân el-İsfehânî, Ebû Mensûr Muhammed bin Ahmed bin Abdülmünîm bin Fâzşâh, Ahmed bin Fadl el-Mümeyyiz ve daha başka meşhûr fıkıh âlimleri, kendisinin derslerinde bulunarak fıkıh ilmini öğrendiler. Çok talebe yetiştirdi. Bu ilme âit kıymetli kitaplar yazdı.

Çeşitli yerlerden ilim ehlinden birçok kimse ona gelip, derslerinde bulundu. Çeşitli suâller sorup, çok şeyler

öğrendiler. Böylece onun ilmi çok yere yayılmış oldu. Selçuklu devletinin büyük vezirlerinden Nizâm-ül-mülk, onu, İsfehân'da yaptırdığı medreseye müderris olarak ta'yin etti. Uzun bir müddet orada fıkıh ilmini okuttu. Fıkıh ve usûl-i fıkh ilimlerinde derin bir bilgiye sahipti.

İbn-i Sem'ânî diyor ki, "O, fazileti çok ve ahlâkı güzel olan yüksek bir âlimdir."

Onun fıkıh ilminde en kıymetli eseri, "Zevâhir-ud-dürer fî nakd-i cevâhir-in-nazar"dır. Fahr-ül-İslâm-eş-Şâşî, bu eserini ondan rivâyet ederek nakletti. Ondan da Abbâd bin Serhan bin Müslim bin Seyyid-in-nâs rivâyet etti. Bu zât, Magribde (Kuzey Afrika'da) yetişen meşhûr âlimlerden olup Bağdad'a gelmişti. Orada Rızkullah bin Temîmî'den ve başka âlimlerden hadîs-i şerîf dinledi. Bu kitabı da Şâşî'den rivâyet etti. Bu husûsu İbn-i Salâh, Şâşî'nin hâl tercemesini anlatırken zikretmektedir.

Diğer eserinin adı da, "Ravdat-ül-menâzır"dır. Bu kitabı, Kâdı Mücellâ bin Cemi' "Zehâir" adındaki eserinde nakletmektedir. Ayrıca İmâm-ı Sübkî de terceme-i hâlinde bahsetmektedir.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-üş-Şâfiiyye cild-4, sh. 123

2) Mu'cem-ül-müellifîn cild-9, sh. 143

3) Keşf-üz-zünûn sh. 932, 956